

**Pr. conf. univ. dr. Zaharia Matei,  
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”,  
Universitatea din București**

## **MUZICA PSALTICĂ – MEDICAMENT PENTRU VINDECAREA DE NECREDINȚĂ ȘI REMEDIU PENTRU SUFLET**

**Abstract:** *The psaltic music – a means of healing disbelief and suffering and a remedy for the soul.*

*The psaltic music represents the sum of the inspiration of the Holy Spirit, of the mastery and the spiritual life of the holy chanters. Far from being just an artefact created to embellish liturgical life, church singing is, essentially, a treasure of faith, expressed in the life of the Church through word and sound. Starting from this premise, namely the truth of faith confessed through music, some of the Church Fathers considered singing a panacea for the soul, which can contribute to the healing of passions and the healing of the sin within our souls. Therefore, the music of our Church is simultaneously a means of divine knowledge through the content of the words of faith, and a spiritual remedy for healing from the wounds caused by the illusion and sin of disbelief. In recent years, there has been increasing talk about the role of classical secular music in the therapy of the human soul as well, so all the more, we aim to consider how important church singing is for healing disbelief and for the salvation of the soul. Through Orthodox chanting, the truth of faith transmitted through the refinement of musical sounds touches the mind and the entire human being. The holy chanters have chiselled and developed the Orthodox chants specifically to support the spoken prayer in the life of the Church. Therefore, in our research, we will focus on highlighting the role of church music in cultivating the spiritual well-being of the Christian lives, a crucial element in their effort towards salvation.*

**Keywords:** *orthodox music, music therapy, musical sounds, spiritual remedy.*

### **Considerații preliminare**

Este unanim acceptat faptul că muzica, prin calitatea artistică determinată de frumusețea sonorităților sale, este cea mai dorită și iubită dintre toate artele, aceasta exercitând un impact emoțional ex-

traordinar asupra psihicului uman. Este important de luat în considerare faptul că oriunde ne-am afla pe mapamond, am putea observa că muzica unor mari compozitori, precum Johann Sebastian Bach, W. A. Mozart și L. v. Beethoveen, poate fi trăită la cotele cele mai înalte de către oameni din diferite țări și cu specific cultural și etnic diferit. Muzica aceasta devine limbajul sonor comun și unește pe ascultători, făcându-i să simtă aceleași trăiri sufletești și să se apropie unii de ceilalți. Dacă muzica simfonică și corală, cu conținut laic, este capabilă să trezească simțăminte comune și să unească inimile oamenilor întreolaltă, cu atât mai mult, cântarea religioasă înalță inimile lor spre Dumnezeu, ea fiind ofranda recunoștinței aduse Creatorului. Prototipul cântării în Biserică îl constituie desigur cântarea îngerilor. Astfel, unul dintre ierarhii de frunte ai Bisericii noastre, arhiepiscopul Nifon Ploșteanu, care a ilustrat cu deosebită cinste Scaunul episcopal de la Dunărea de Jos, evidențiază în cartea sa de *Muzică bisericească* rolul special al muzicii astfel:

„Musica mișcă sufletul și-l înalță către cel ce l-a creat. Musica bisericească nu numai a împodobit Cultul Divin în decursul veacurilor; dar a dat și impulsuriune cuvântului național”<sup>1</sup>.

Din aceste cuvinte se desprinde valoarea muzicii în general, dar mai ales cea a muzicii psaltice românești care, în timp, a contribuit nu numai la înfrumusețarea cultului liturgic, ci și la cultivarea și sporirea sentimentului național al românilor atât de încercați în decursul istoriei. Prin urmare, revenind la titlul temei noastre, muzica cultă are darul de a sensibiliza și de a-i face mai buni pe ascultători, chiar mai solidari în cultivarea și în promovarea valorilor umane, de a le vindeca sufletele de durerile și suferințele prin care trec, și de a le reda echilibrul vieții. Cu toate acestea, mai presus de muzica cultă se află muzica religioasă, în cazul nostru, cântarea psaltică, care constituie un adevărat medicament și remediu pentru vindecarea sufletelor de necredință și, în același timp, un mijloc de descoperire și cunoaștere a credinței adevărate și de modelare și pregătire pentru însoțirea omu-

---

1. Nifon N. PLOȘTEANU, *Carte de muzică bisericească pe psaltichie și pe note liniare, pentru trei voci*, București, tip. Joseph Göbl („Gutenberg”), a Cărilor Bisericești și Carol Göbl, 1902, p. 96.

lui cu Dumnezeu. Despre raportul dintre muzica clasică și cea bisericească, părintele Gherman, împreună-viețuitor cu părintele Serafim Rose, afirma următoarele: „Cea mai rafinată muzică clasică conduce sufletul spre rugăciune, însă muzica bisericească este chiar muzica rugăciunii”<sup>2</sup>. De asemenea, gânditorul și teologul ortodox Nichifor Crainic remarcă faptul că „muzica este vorbire cântată, (iar) textul liturgic este o convorbire cu Dumnezeu și sensul cuvintelor se potențează și se dilată prin patosul melodic al glasului omenesc”<sup>3</sup>. Părintele profesor Dumitru Stăniloae definea magistral și întru totul profund rolul cântării în Biserică, accentuând calitatea acesteia de liant al comuniunii cu semenii și cu Dumnezeu:

„Cântarea îndulcește cuvintele de rugăciune și de slăvire ale credincioșilor și deci și inima celor ce le rostesc. Prin aceasta face mai dulce chiar conținutul rostit în chip cântător și deci și Persoana al cărei nume este lăudat și rugat în chip melodios [...]. Prin cântare, cel ce cântă trezește în sine o relație afectuoasă cu ceea ce formează obiectul cântării, mai bine-zis cântarea îl pune într-o relație totală prin ființa întreagă cu ceea ce e cântat [...]. Prin ea dăm un coeficient nemărginit admirației, măreției Lui, bunătății Lui care întrece cuvintele noastre simplu rostite, exprimăm inexprimabilul, apofaticul, dar și mulțumirea nețărmurită față de El, pe care nu o putem exprima prin simple cuvinte”<sup>4</sup>.

### ***Cântarea religioasă – simbioză între cuvânt și muzică***

Când vorbim despre valoarea și relevanța cuvântului dumnezeiesc în viața creștinilor, în sensul de învățătură ce contribuie la lucrarea mântuitoare, trebuie să pornim de la considerentul că el poartă în sine puterea Duhului Sfânt. Cuvântul sfânt acesta nu este o simplă vocabulă

2. Ierom. Damaschin CHRISTENSEN, *Viața și lucrările Părintelui Serafim Rose*, trad. Constantin Făgeșan și Pr. Constantin Jinga, Ed. Sophia, București, 2005, pp. 535-536; Andrei DRĂGULINESCU, *Armoniile lui Dumnezeu și disonanțele lumii*, Ed. Agaton, coll. „Biserica în cetate” – 5, Făgăraș, 2021, pp. 222-223.

3. Nichifor CRAINIC, *Nostalgia Paradisului*, Iași, 1994, p. 54;

4. Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2004, pp. 688-689.

rostită și percepută prin intermediul simțului auditiv, ci el este viu și lucrător și poate modela și transfigura orice ființă omenească ce tinde spre asemănarea cu Dumnezeu. Cuvântul dumnezeieștii învățături izvorăște din lucrarea și învățătura Cuvântului lui Dumnezeu și este un mijloc prin care Fiul lui Dumnezeu se revelează și se adresează oamenilor. Acest fapt este bine pus în lumină de către Sfântul Apostol Pavel, atunci când spune:

„Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri, și pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului, dintre măduvă și încheieturi, și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii, și nu este nicio făptură ascunsă înaintea Lui, ci toate sunt goale și descoperite pentru ochii Celui în fața Căruia noi vom da socoteală“ (Evr 4:12-13)<sup>5</sup>.

Cântarea este compusul a două elemente: cuvântul și muzica. *Muzica este însăși prelungirea cuvântului și cea care dă putere și persuasiune cuvântului*. Cuvântul, la rândul său, fiind zămislit de mintea omenească, devine punte a cunoașterii dumnezeiești și călăuză spre locul de întâlnire a omului cu Dumnezeu. În același timp, el este și un prilej al comuniunii dintre oameni. El poartă în sine și transmite o anumită muzicalitate și un anumit mesaj sau înțeles. Muzicologul Nicolae Teodoreanu arată că,

„din punct de vedere acustic, cuvântul este o înlănțuire de foneme, sunete cu calități spectrale (culori sonore) foarte diferite, împărțite în două categorii: vocale și consoane, sau trei, dacă luăm în considerare și semi-vocalele (consoane sonore) precum: l, m, n, r [...]. Fonemele au durate foarte diferite, în general, vocalele sunt mai lungi decât consoanele. În înlănțuirea lor, ele sunt deja muzică: o însușire de sonorități dizarmonice și armonice, care se supun unei anumite structuri ritmice[...]. De aici rezultă muzicalitatea unei limbi necunoscute“<sup>6</sup>.

---

5. În timpul sfintei și dumnezeieștii liturghii, diaconul ia binecuvântarea de la preot pentru a recita textul Sfintei Evanghelii rânduit pentru o anumită zi liturgică. Preotul Îl roagă pe Dumnezeu să-i dăruiască *cuvânt cu putere multă*, pentru ca în felul acesta cuvintele pericopei evanghelice să dea rod în sufletele ascultătorilor.

6. Nicolae TEODOREANU, „Pentru o Teologie a Muzicii Sacre“, în: *Muzica*, nr. 3, 2001, p. 16.

Dar prin aportul ei, muzica evidențiază în mod suplimentar sensurile și semnificațiile cuvintelor, devenind un suport sau o *ancilla* a cuvântului. Adoptând un paralelism între constituția dihotomică a omului și cea a muzicii, am putea afirma că, ceea ce este sufletul pentru trup, aceea reprezintă muzica pentru cuvânt, adică însuși sufletul cuvântului. Cunoșcând rolul și importanța cântării în adunările de cult, atât Sfinții Apostoli, cât și urmașii acestora, Sfinții Părinți, i-au acordat o atenție deosebită în Biserică, fiindcă aceasta contribuie prin muzicalitate la adâncirea sensurilor pe care le conțin rugăciunile și textele imnografice, stimulând factorul emotiv – afectivitatea și făcând ca rugăciunea să fie pătrunsă și înțeleasă cu rațiunea, dar trăită cu inima. Cântarea bisericească, fiind vorbirea omului cu Dumnezeu, reprezintă una din formele liturgice ale cuvântului puse în slujba teologiei creștine; prin intermediul cântării, cuvântul dumnezeiesc revelat este ridicat din planul cunoașterii pur intelectuale, al teologiei discursive și academice, și transmis planului mai înalt al trăirii duhovnicești. Altfel spus, „cântarea încălzește prin dulceața sonorităților învățăturile dumnezeiești și le poartă spre inima și simțirea omului”<sup>7</sup>. Nu în mod întâmplător, Sfântul Vasile cel Mare, care era și medic și cunoștea bine psihologia omului, avea să sublinieze rolul instructiv al psalmilor, arătând că muzica este modalitatea prin intermediul căreia învățăturile dumnezeiești se deprind mult mai repede:

„Duhul Sfânt a văzut că neamul omenesc este greu de îndrumat spre virtute și că noi, din pricina înclinării spre plăcere, neglijăm cu totul viețuirea cea dreaptă. De aceea, ce face? A unit dogmele cu plăcerea cântatului, ca, o dată cu dulceața melodiei, să primim pe nesimțite și folosul cuvintelor de învățătură; face la fel ca doctorii cei înțelepți; aceștia adeseori ung de jur împrejur cu miere paharul în care dau bolnavilor fără poftă de mâncare doctorii amare. Pentru aceasta, dar, ni s-au alcătuit aceste melodii armonioase ale psalmilor, pentru ca celor care sunt copii cu vârsta sau celor care sunt cu totul tineri cu purtarea să li se pară că ei cântă, dar de fapt își instruiesc sufletul”<sup>8</sup>.

7. Zaharia MATEI, „Dimensiunea teologică și duhovnicească a cântării liturgice (bizantine) în Biserica Ortodoxă”, în: *Studii Teologice*, seria a III-a, anul IV, nr. 1, ianuarie – martie, București, 2008, pp. 89-90.

8. SF. VASILE CEL MARE, „Omilie la Psalmul I”, în: *Scrieri, I*, coll. *Părinți și Scriitori Bisericești*, 17, traducere, introducere, indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 183.

În studiile sale de *Teologie liturgică* dedicate cultului liturgic ortodox, preotul profesor Alexander Schmemmann avea să sublinieze faptul că „Biserica privește cântarea ca pe expresia esențială a cultului”<sup>9</sup>, temeiul cântării slujbelor bisericești fiind cuvântul proorocilor Agheu și Zaharia: „Lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi” (Ps 145:2). Alcătuită din cuvintele laudei dumnezeiești și muzică, cântarea este tot o formă de rugăciune, de laudă și de preaslăvire a lui Dumnezeu, „dar exprimată în forma avântată a inspirației poetice, având de cele mai multe ori forma de poezie sau imn religios”<sup>10</sup>. Prin armonia sunetelor, rugăciunea primește un suflu dinamizator, tradus printr-un surplus de trăire; ea capătă mai multă forță de expresivitate, devine cu adevărat glasul inimii care se înalță spre Dumnezeu, în accente de uimire sfântă, de laudă și mulțumire pentru darul sfânt al mântuirii. Nu întâmplător ni s-a transmis până astăzi binecunoscutul precept patristic atribuit Fericitului Augustin, că „cel care cântă se roagă de două ori”. Așadar, cântarea cuvintelor dumnezeiești insuflate de Sfântul Duh, mai mult decât simpla lor rostire, apropie mai ușor sufletul omului de Dumnezeu, prin dulceața melosului și, totodată, unește laolaltă pe toți cei care cu o gură și o inimă laudă și slăvesc Preacinstiul Său Nume. Preponderența rugăciunii cântate în cadrul slujbelor ortodoxe<sup>11</sup> conferă acestora un caracter solemn, doxologic și înălțător,

9. Pr. Alexander SCHMEMMANN, *Liturghie și viață – Desăvârșire creștină prin intermediul experienței liturgice*, Ed. Basilica, 2014, p. 61. Ideea în sine este evidențiată și prezentată mai pe larg într-o altă lucrare a sa, intitulată: *Introducere în teologia liturgică*, în capitolul, „Cântarea și muzica”, București, Ed. Sofia, 2009, pp. 251-259.

10. Ene BRANIȘTE, *Liturgica Generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p. 706.

11. În Biserica Ortodoxă există 8 glasuri muzicale (cu mai multe variante de scări) organizate pe trei genuri: diatonic, cromatic și enarmonic și patru stiluri de interpretare muzicală, denumite tacturi sau idiomuri: **stilul recitativ**, folosit în citirile solemne (pericopele apostolice, evanghelice și ecteniile). Recitativul liturgic mai este numit în limbajul de specialitate și declamație continuă ( în germ. Sprechgesang), **stilul irmologic**, întrebuițat în cântarea troparelor, a condacelor, a sedelnelor și a altor cântări, **stilul stihiraric**, întrebuițat în cântarea stihirilor, a slavelor și a axioanelor și **stilul papadic** pentru cântările foarte dezvoltate melodic și care se cântă mai rar, precum heruvicele și chinonicele. Pentru mai multe detalii de ordin

dar și un anumit dinamism liturgic. În Biserică, orice manifestare este menită să-l pună pe om în relație directă cu Dumnezeu, iar cultul bisericesc este cadrul sau contextul experienței și trăirii vii a legăturii de iubire sfântă cu Dumnezeu. Evidențiind rolul cultului ca cea mai adecvată și firească manifestare a vieții Bisericii, teologul Constantin Andronikoff afirma:

„Într-adevăr, cultul operează ceea ce teologia de școală este incapabilă de a cuprinde și a înțelege: el exprimă ansamblul dogmei, fără a fi efectuat toate deducțiile posibile și imposibile, și îl împărtășește în mod viu inimii și minții credincioșilor care fac experiența realității sale liturgice”<sup>12</sup>.

La cele spuse până acum ar mai trebui adăugat și faptul că muzica trebuie să fie conformă cu textele imnurilor, fiindcă ea trebuie să sădească în sufletele oamenilor evlavia creștină. Însuși caracterul muzicii trebuie să conducă la sfințenie. Deseori pot fi ascultate în unele comunități creștine muzici „așa zise religioase” care sunt în dezacord cu textul, fie că sunt prea teatrale sau prea romanțate, fie că fac să ne simțim ca în sălile de concert sau la Operă, fie că sunt muzici organizate pe diferite ritmuri ale muzicii profane sau chiar în stilul manelelor distrugătoare de suflete. În antiteză cu toate acestea, cântarea ortodoxă exprimă pe deplin credința ortodoxă. Toate aceste cântări care susțin dinamica vieții bisericești cultice sunt creația imnografilor și a părinților duhovnicești, mari trăitori ai tainelor credinței creștine autentice și rodire ale Duhului Sfânt în viața, gândirea și scrisul lor. Așadar, ele nu sunt numai produsul gândirii lor singulare, ci și rodul lucrării și insuflării lor de către Preasfântul Duh<sup>13</sup>.

teoretic și practic se poate cerceta lucrarea reputatului muzician Victor GIULEANU, *Melodica bizantină*, Ed. Muzicală, București, 1982.

12. Constantin ANDRONIKOFF, „La doctrine trinitaire du Triode”, în: *Trinité et Liturgie* (Conferences Saint-Serge, XXX<sup>e</sup> semaine d'études liturgiques, Paris, 1983), Roma, 1984, p. 30; Vasile GRĂJDIAN, *Teologia cântării liturgice în Biserica Ortodoxă*, Sibiu, Ed. Universității „Lucian Blaga”, 2000, p. 32.

13. Viețile Sfinților descriu viața mai multor imnografi care au alcătuit cântări prin intervenția și lucrarea supranaturală a Născătoarei de Dumnezeu. Astfel, în ziua de 1 octombrie este pomenit în Calendarul Ortodox cuviosul Roman Melodul (născut în cetatea Emesa din Siria, pe la anul 460, într-o familie de origine iudaică), despre care se spune că a început a cânta condacul *Fecioara astăzi* în amvonul bisericii Sfân-

### ***Efectul terapeutic al muzicii culte în general***

Experimentele și studiile întreprinse în domeniul muzicoterapiei – metodă în tratarea bolilor mintale și trupești – în secolul al XX-lea au condus la concluzia că muzica de bună calitate poate îmbunătăți condiția umană, prin cultivarea simțului artistic și al sensibilității sufletești a omului. În urma cercetărilor efectuate în domeniul medicinei actuale, muzica bună are calitatea și capacitatea de a contribui considerabil la reducerea riscurilor apariției diferitelor boli la nivelul sistemului nervos și cardio-vascular, dar și la nivelul întregului organism uman. Impulsurile auditive transmise prin intermediul cortexului se propagă în întreg organismul uman, putând influența astfel starea de bine, de bună dispoziție și de entuziasm, precum și activitatea de zi cu zi a iubitorului de muzică. Omul este construit de Dumnezeu asemenea unui instrument care vibrează la auzul muzicii și care poate transmite la rândul-i vibrație prin glas, cântec și prin mișcarea corporală. Vibrația muzicii îi pune pe iubitorii de muzică în comuniune, trezind în ei sentimente frumoase, curate și de solidaritate. Sunt scriitori

---

ta Sofia din Constantinopol, în urma ajutorului primit din partea Maicii Domnului. „Ea i s-a arătat în vis în seara sărbătorii Nașterii Domnului, ținând în mână o foaie mică de carte și poruncindu-i astfel: «Deschide-ți gura!» Și deschizându-și el gura sa, i-a pus Stăpâna într-însa hârtia, zicându-i: «Mănânc-o pe aceasta». Iar Roman a mâncat și a înghițit hârtia. Și îndată s-a deșteptat și n-a văzut pe nimeni, că s-a făcut nevăzută cea care se arătase. Deci, i s-a umplut inima de negrită dulceată și de mângâiere duhovnicească și cugeta la vedenia sa [...] Deci, venind vremea cântării celei de toată noaptea, a mers în biserică, bucurându-se și veselindu-se de darul cel dat lui de la Fecioara cea cu dumnezeiesc har dăruită. Iar când a sosit ceasul cântării condacului, s-a suit Sfântul Roman pe amvon (că obiceiul era ca pe amvon să se cânte condacul) și a cântat cu dulce glas condacul, pe care în mintea sa l-a alcătuit, zicând: «Fecioara, astăzi, pe Cel mai presus de ființă naște, și pământul peșteră Celui neapropiat aduce [...]». Deci, toți, văzând și auzind aceasta, s-au minunat și cu dulceată au ascultat cântarea, luând aminte la puterea cuvintelor ce se cântau”, vezi: *Proloagele*, vol 1 (septembrie-februarie), București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2011, pp. 182-183. Pentru frumusețea compozițiilor sale imnologice alcătuite sub însuflare harică, sfântul a primit supranumele de „*alăuta dumnezeiescului Duh*” și „*greierul dumnezeieștilor cântări*.”, cf. Arhid. Constantin Voicu, *Patrologie și literatură postpatristică*, vol. III, București, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, 2010, p. 119.

și poeți care au fost inspirați în operele lor literare de muzica instrumentală<sup>14</sup>. În ce privește muzica satanică, zgomotoasă, dizarmonică, s-a observat că aceasta produce dezordine în sufletul celui care o consumă, treptat, treptat generând dezechilibre ale sistemului neuronal, cardio-vascular și implicit comportamental. Toate aceste dezechilibre și dispersii ale energiei vitale conduc, în mod cert, la declanșarea de boli mintale, psihice și interne. De regulă, cei care promovează și ascultă astfel de muzici, asociind acestora consumul de băuturi alcoolice și de substanțele halucinogene sau droguri, cad în brațele dezolării, disperării și decepției, refuzând orice implicare în plan familial și social și manifestând un comportament apatic, lipsit de orice angajament în activitățile pozitive și sănătoase. Multe dintre aceste persoane afectate de depresie și marcate de refuz față de societate ajung la suicid. Fenomenul acesta îngrijorător provoacă dezastre, în special în rândul adolescenților și tinerilor care nu au ajuns la un discernământ cu privire la parcursul și rostul vieții personale. Revenind la muzica de calitate, care are un ethos pozitiv și luminos și o construcție armonică, care imprimă liniște și calm sufletesc, se poate spune că, în urma numeroaselor teste realizate în ultimii ani, s-a observat că aceasta are următoarele calități: îmbogățește personalitatea; crește randamentul; dezvoltă creativitatea<sup>15</sup>. Numeroase expertize consemnate în studii și în volume de muzicoterapie au scos la iveală faptul că muzica instrumentală și vocal-instrumentală a compozitorilor J. S. Bach, G. F. Händel, W. A. Mozart, L. v. Beethoven<sup>16</sup>, precum și a altor mari creatori

---

14. De pildă, arta muzicală l-a inspirat în mod fericit pe scriitorul român Mihail Sebastian, el însuși un mare iubitor al muzicii instrumentale.

15. O abordare largă cu privire la efectele benefice ale muzicii culte, atât la nivelul organismului uman, cât și la nivelul comportamentului social-comunitar al oamenilor, poate fi urmărită în compendiul (volum colectiv) inițiat și coordonat de Prof. Ioan Bradu IAMANDESCU, *Muzicoterapia receptivă*, Ed. Grafoart, București, 2021. În acest volum sunt tratate aspectele multiple ale rolului de medicament al muzicii culte. Lucrarea, care reunește studii de specialitate, reprezintă un titlu de referință în domeniul muzicoterapiei.

16. Anumite fragmente și pasaje din lucrările instrumentale ale acestor genii au intrat în conștiința colectivă a oamenilor. Frumusețea construcției lor tematice și orchestrale au contribuit și contribuie și astăzi la potențarea intelectului și factorului afectiv uman. Muzica lor trezește în suflete sentimente curate, susținând apropierea

clasici și romantici, poate contribui la ameliorarea depresiei, a bolilor mentale (demență, altzheimer etc.), la îmbunătățirea comportamentului copiilor cu dizabilități (schizofrenie, autism, sindrom Down etc.), echilibrează fluxul sanguin, reducând tensiunea arterială, și contribuie la dezvoltarea lor cognitivă. Așa cum am mai subliniat, muzica susține funcția social-comunitară a vieții oamenilor. Copiii și tinerii care cântă în cor se dezvoltă mult mai bine sub aspect intelectual și afectiv decât cei care nu desfășoară astfel de activități. Cântul coral coagulează legături de prietenie pe viață, determinate de participarea la aceleași experiențe muzicale și întărește relațiile interumane. În acest sens, dorim să prezentăm aici un singur exemplu de prietenie prin muzică, evocator și lăudabil în sânul societății culturale românești de la începutul secolului al XX-lea. Geniul muzicii românești, George Enescu, a întreprins numeroase acțiuni în sprijinul dezvoltării culturii muzicale românești și înscrierii acesteia în circuitul muzical universal din prima jumătate a secolului al XX-lea. Era un om dominat de o bunătate rar întâlnită, altruist și prieten al tuturor celor care au pus umărul la afirmarea culturii române. În anul 1917, pe fondul luptelor crâncene ale armatei române din Primul Război Mondial, George Enescu a organizat concerte cu scop caritabil, pentru a veni în sprijinul răniților. La Iași fiind, a alcătuit o orchestră proprie pentru a susține și ridica, prin muzică, moralul acestora. Se știe că talentatul compozitor Mihail Jora, prieten apropiat și admirator al lui George Enescu, fiind pe front, a fost rănit și internat la Spitalul „Sf. Spiridon” din Iași. Acestuia i-a fost amputat un picior, iar situația în sine l-a aruncat în pragul disperării. Enescu, aflând această veste tristă, a mers la patul de suferință al tânărului compozitor Mihail Jora și i-a cântat împreună cu orchestra pe care și-o improvizează. Jora avea să-și amintească și să mărturisească ulterior că Enescu i-a redat atunci dorința de a trăi. În situația lui Mihail Jora, tratamentul muzical i-a influențat psihicul, înfruntând astfel consecințele operației prin care trecuse. Exemplele pot continua pe această direcție. Așadar, este de necontestat faptul că muzica cultă poate acționa ca un panaceu asupra sufletului uman.

---

dintre oameni și ținând departe orice stare conflictuală care poate duce la dezagregare și dezordine socială.

***Efectul terapeutic al cântării psaltice  
din perspectivă biblică și patristică***

Din textele Vechiului Testament se desprinde faptul că psalmodia a fost principala formă de cântare cultică practică la Templul din Ierusalim și în sinagogile evreiești. Organizatorul acesteia a fost împăratul David, autorul cărții *Psalmlor*. Inspirat de Duhul Sfânt, David profetul și împăratul cânta psalmii folosindu-se de acompaniamentul unui instrument cu zece coarde numit *psaltirion*. Psalmii de laudă, 117, 148, 149 și 150 rămân reprezentativi în ceea ce privește sentimentul de lătrie și de adorare față de Dumnezeu, fiind alcătuiți în manieră doxologică. Tocmai pentru caracterul lor doxologic și profund liturgic au trecut și în cultul Bisericii Creștine primare și ni s-au transmis până astăzi în slujba Utreniei. Pe lângă caracterul lor de rugăciune, unii Psalmi aveau și un efect terapeutic, contribuiau adică la vindecarea de unele suferințe și chiar de dureri sufletești provocate de demoni. Astfel, din *Cartea I a Regilor* (16:23), aflăm că David, fiul lui Iesei Betleemitul, fiind adus înaintea regelui Saul, care era chinuit de un duh rău, cânta psalmii în acompaniament de harpă, iar la auzul acestora duhul cel rău se îndepărta de la el. Interesant de observat este faptul că diavolul nu putea suporta cuvintele harice, insuflate de Duhul Sfânt, prin care David, cel curat la suflet și la trup, aducea laudă unicului Dumnezeu, Creatorul lumii nevăzute și văzute. Așadar, aici, rugăciunea sfântă de laudă și de mijlocire înălțată lui Dumnezeu, unită cu muzica psalmilor, producea în sufletul regelui acest miracol al îndepărtării demonului și al liniștirii sale sufletești și trupesti. Puterea duhovnicească a psalmilor cântați a făcut ca Biserica să adopte dintru început acest tip de cântare, iar lucrul acesta s-a datorat autorității Cuvântului lui Dumnezeu întrupat, Mântuitorul Iisus Hristos, care a practicat personal cântarea psalmodia. După ieșirea de la Cina cea de Taină, Domnul nostru Iisus Hristos a cântat psalmi împreună cu ucenicii Săi (Mt 26:30). În epoca apostolică, Psalmii erau recomandați în adunările de cult, atât ca formă a rugăciunii sensibile și jerfelnice, cât și ca medicament necesar vindecării sufletești. În *Epistola Sobornicească a Sf. Iacov* (5:13), autorul ei îndeamnă pe cei suferinzi la rugăciune, iar pe cei cu inimă bună să psalmodieze. De asemenea, Sf. Ap. Pavel, în *Epistolele către Efeseni* (5:19) și *Coloseni* (3: 16), recomandă psalmodia și cântarea de im-

nuri duhovnicești creștinilor din cele două comunități ale Asiei Mici, în scopul umplerii lor de Duhul Sfânt, care îi poate pregăti pentru a închina jertfa lor de rugăciune curată lui Dumnezeu. Totodată, acest tip de cântare liturgică viza nu doar împodobirea cultului și întărirea comuniunii creștinilor, ci ea asigura starea de echilibru, de pace și armonie a sufletelor creștinilor din primele comunități apostolice. În consecință, din aceste texte scripturistice se poate înțelege faptul că rugăciunea cântată și izvorâtă din inimi curate este adevărata rugăciune, care ocrotește pe creștini de primejdiile și necazurile provocate de demoni. Având ca premisă acest adevăr de necontestat, anume că rugăciunea cântată este balsam și medicament pentru suflet, rolul ei fost evidențiat și de Sfinții Părinți ai Bisericii în unele din scrierile lor. Sf. Vasile cel Mare, în cartea sa dedicată Psalmilor, afirma că:

„Psalmul este liniște a sufletelor, conducător al păcii; potolește tulburarea și vâlvătaia gândurilor, înmoaie mânia sufletului și înfrânează pe cel desfrânat [...]. Psalmul pune pe fugă pe demoni și aduce pe îngeri într-ajutor; este armă pentru frica de noapte [...]. Psalmul este glas al Bisericii; psalmul înveselește sărbătorile; **psalmul naște tristețea cea după Dumnezeu; psalmul scoate lacrimă din inimă de piatră**; psalmul este lucrul îngerilor, viețuire cerească, parfum duhovnicesc”<sup>17</sup>.

În textul de mai sus, Sfântul Părinte scoate în evidență rolul curativ al psalmilor, fapt datorat atât conținutului lor, puterii cuvintelor, cât și curăției sufletești a celor care îi citesc sau îi cântă. În același timp, se observă că psalmul poate trezi în suflete tristețea după Dumnezeu, adică regretul sau căința în urma îndepărtării omului, prin păcat, de Dumnezeu, unit cu darul lacrimilor, lacrimi care purifică sufletul împietrit și-l reasează pe om pe drumul haric și pe făgașul nou al vieții duhovnicești. Lacrimile acestea sunt, de obicei, văzute ca o baie a curățirii și vindecării de păcate și de patimile trecutului. De asemenea, fratele Sfântului Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nyssa, subliniază, la rândul său, rolul vindecător al cântării psalmilor, dând ca exemplu episodul biblic prezentat mai sus:

„Să luăm aminte, deci și la felul comportării noastre; el trebuie să rămână bine armonizat; să nu fie nici prea liber, nici din cale afară de

17. SF. VASILE CEL MARE, „Omilie la Psalmul I”, p. 184.

înfrântat. Istoria îi aduce lui David mărturii despre această muzică dumnezeiască. Biruind prin bunătate pe Saul, cel cu mintea rătăcită și nebun, David l-a vindecat, alungându-i boala prin cântare, așa încât mintea lui Saul s-a întors la starea ei firească. Din aceste fapte se arată deci limpede secretul cântării; căci ea duce la încetarea durerilor produse în noi în chip diferit prin împrejurările vieții<sup>18</sup>.

În viziunea marelui ierarh, atât textul psalmului, cât și muzica ce-l însoțea, erau izvorâte din lucrarea Duhului Sfânt, fiind purtătoare de putere dumnezeiască. Astfel, cuvântul dumnezeiesc creator, întrupat în Psalmi, alungă răutatea și orice influență a vrăjmașului diavol, fiindcă nu poate suporta adevărul, sfințenia și majestatea lui.

***Cântarea psalmilor  
– în antiteză cu melodiile profane  
ce contravin pietății și trăirii creștine***

Părinții Bisericii au făcut distincție netă între cântările Bisericii și cele profane, fiind ei înșiși preocupați în mod concret de atmosfera de rugăciune care trebuie să existe în comunitățile bisericești. Chiar dacă, cu excepția câtorva dintre ei, acești Părinți nu au alcătuit lucrări referitoare la conținutul și caracterul cântării bisericești, totuși ei au avut o atitudine cât se poate de clară în privința a ceea ce se cântă și a modului cum trebuie făcută cântarea în Biserică. Preocuparea aceasta făcea parte din atribuțiile lor pastoral-liturgice. Astfel, tot Sfântul Vasile cel Mare, într-o scriere adresată păstoriților săi, constata cu dezămăgire faptul că:

„Sunt orașe care de dis-de-dimineață până seara ospătează privirile oamenilor cu fel de fel de spectacole date de cei ce fac minunății, cu spectacole unde se cântă cântece de desfrâu și de rușine, care nasc în sufletele oamenilor mare desfrânare; și oamenii le ascultă vreme îndelungată și nu se mai satură de ele. Mulți fericesc pe cei care-și părăsesc prăvăliile din piață și lucrul din ateliere, de pe urma căruia trăiesc, și de dragul trândăviei și plăcerii își irosesc acolo viața ce le este rânduită;

---

18. SF. GRIGORIE DE NYSSA, „La titlurile Psalmilor”, în: *Scrieri, II*, traducere și note de Teodor Bodogae, coll. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 30, București, 1998, p. 139.

nu-și dau seama că aceste spectacole desfrânate sunt o școală obștească de desfrâu pentru cei care stau și le privesc, iar melodiile armonioase ale flautelor și cântecelor de rușine se înscăunează în sufletele ascultătorilor și nu fac altceva decât să-i convingă să se desfrâneze și să joace după ritmul cântecelor și flautelor”<sup>19</sup>.

Așadar, muzica profană executată cu vocea și cu instrumentele, îndeosebi flautele, care au un timbru muzical plăcut, mățos și suav, dar seducător, pe ritmuri dansante și provocatoare, avea drept scop destabilizarea sufletelor celor care le ascultau și pornirea către plăcerile trupului. Era o muzică de tip carnal, care avea ca scop promovarea concupiscentei, prin care erau trezite simțurile spre împlinirea vocii diavolești. Tocmai acesta este unul dintre motivele pentru care Biserica nu a acceptat în cultul ei instrumentele muzicale, fiindcă muzica aceasta, executată în anumite moduri muzicale lascive era menită să aprindă în om patimile și să-l îndrepte către manifestări desfrânate. De aceea, Sfântul Vasile îi îndemna pe cei tineri, astfel;

„Iar urechile să nu primească în suflet cântece de rușine. Din niște cântece ca acestea se nasc de obicei patimile, odrasle ale josniciei și umilirii; noi, însă, trebuie să urmărim alte cântece, care sunt mai bune și ne fac mai buni; de acestea folosindu-se și David, poetul sfintelor cântări, a slobozit pe împăratul Saul, după cum se spune, de duhul cel rău [...]”<sup>20</sup>.

În concluzie, dacă aceste cântări profane aprindeau în suflete focul plăcerilor care conducea la boală și suferință din pricina îndepărtării de Dumnezeu, din contră, cântările sfinte, pe care el le recomanda, aveau rolul de a vindeca și sfinți inimile adresanților săi.

---

19. SF. VASILE CEL MARE, „Omilia a IV-a la Hexaemeron”, în: *Scrieri, I*, p. 100.

20. SF. VASILE CEL MARE, „Omilia a XXII-a către tineri”, în: *Scrieri, I*, pp. 578-579.